

ԻՍԲԱՆՊՈԼ ԱՊՐԵԼ 19 .

ኮ ቢ ያ ኮ ፈ ኮ ፀ ፍ ኒ

Գաթի ճէգասընը յաղկնու տայի
ին կիկէ երրանըն Ումու գամարաըն
թագոթն օլունան գանուն լայիհանըն
սալքէթի նէչը օլունմուշ սուր . Մէգ
քիւր լայիհանըն ահեհամընա , պուն
տան պէօյլէ ատամ եօլմիքթը թեօհ
մէթի ին գաթիէ հիւք օրնիպար էպտի
քիւր . ին կիտէճէքթր տիւ . մէմլքէթին
ասպլէշինի իկալ հախօտ գրալն էմքիւ
նէ գարչը դաստ խոէն պիլր քիմնէ մահ
քէմէնն վիթճէյի հիւքմէ կէօթ , ես
էպտի քիւրէյն վէ հախօտ հէր խու
սուստա հէտր անէտն գեհատ օլուն
չու հայտն : պիլ մուպէնն վագքթ իշին
քիւրէյն աթրաւագ արօ :

— Բօլիթից տայիրէլէրիստէ զան
օլունտու զունա նէգարէն, Ծրանտա վէ
Պէլճիգա մէսէլէսի Հալլ օլունմագ իւզլէ
պուլունմոեղպ, Եագրնտա Ծրանտա
իճրա օլունմադ ա մուվր ինթի իխապլը
պիթէր պիթէ մէգ, մէգքիւր մէսէլէ գըրոճը
Իճվալէն պուլունմադ իմիճ, Վիլննտա
Թապ ու նէշօ օլունան լա Նուվէր Բրէս
Հիպր գագէթասըն Պրիստէրոեթ, Բ-
պիլլինին պիլաիլուկինէ կէօրէ, Մ. Ծրէր
Օրպանըն գալլաթ օլան Եօճուլու զու
Պէլլին գապլինէթ օսուրն բէքոթ խօշկէօ
Քիւնէմէքոթ տիր :

— Հայտէ խաթմանտան ալընան հափա
տխալէրէ նէզարէն , ինկիկիեզ ասաքիքի օրա
սընը լիէրք իտէխտէն պէրու , օրախարտա
պիւնիք ուլլուտնազուգ հիւքմ իմէմէք .
տէ իմիշ , վադէթի իլէ մէրհուտ Թէգուգն
լուտանն մաղուտ օրմաւ շարն Ռաւալ Ալլիկու
օղլու , քի չիմիդ Հայտէ չխաթման գրաւ օլ .
մալը աղլուս սիմտն կէզմէքտէ իմիշ , կիւն
տարր մէ հէվալիսիսի գապլմ իմէմիշ տիք .

— Հէր նէ դատար Գրանսանըն ըսւ
մի զագէթաբարը ետրանս չըգայմաշտա
խէլէր տէ, պիտ մուհաբէպէ վազաւին,
տէ, պիտ պիտիւրի իլէ միւթթէֆիզ օւ
մազ իշին, իթպիտն իլէ Լիւթրլան տէգ
թէթէթէր պէնսաննէ պիտ ահմանամէ իմ
զայանմըջ օրտուղու սահնէ կէօրիւնմըջ
տէ տիլ: Մէգքիւր ահմանամէ աշքիտ
միւնմ, իլէրուտէ վազաարար զուհաւր
իլէ, Լիւթրլան տէպէթի թաւնանըն ա
շտալ թարաթընտնարգիծէ, թէպիլ
զապէ թ իտէճըջ օլուր իս, իթրուլ չէհր
իթպիտնեա թէթթ օրտնամազ արու:

— Գլխավորապես այդ մէջ
թուպոն նշեցար, Կարկապուտինն Ու
ձիթթի Վէ Մեթթի Նաման մական
տունէին Սրահեան Վէ Բարթոգա
սորաշմանգտա ինչիւն, Կարկապուտ թա
գրին, Ումանա թէ՛ն միւս ինտէնք Ու
միւս մէջին Նշեանգտա, Ուման
գերինէ Նիւմիւ ինտէնք տիր:

— Պէտեւանն ազգութիւն սուրբ ժիւնի պիտի տրտիկիկով Սթանեան գանունն աւելնի
 1 խմի պէտեւանութեան 18 խմի պէտեւանութեան
 գաւառի Գործէի մէջ խմի թաւաճի
 տան գաւառի օրսնուն չտուր :

— Արդարեւ մէսէլեի հազգընտան
վաշինկէթըն գապինէթօսը ինչ Գօնկը
մէ ճիւսնին ինչ գամարապը թարաթը
տան ինչ ինխազ օրունէ թարկէ իւզ
ընէ ինկիւզ դաշէթարէրնան պրէն շ
աթիաէն իւ վաշիպաթը ինչ միշ տըր

Եկապատման մենեյեի հազգրնուա թէր.
 Թիպ օրունան ահանամենին, Աեքրիգա
 հիւքլեմէ թինին Սենաթօ մէնիխի թա.
 Բաժընտան գապուլ օրունամուաք հազա.
 Թիթի պուրաճա ճիւզի պիթի թէէ սիթիմա.
 Ժիպ օմու չաութ Գունուն պէպլէ օւաճա.
 Գը մախմ խիթի, պու սեպէպտեն, Են
 Դաթիթի թաւ թաւա լիւկէլէնտէն գաւ.
 Բարպաշարթիմթ խիթի.

Ի կերպ մեսէի աղէ իւզերիմսէ ի
սէ, թազմիմաթ վերմէյէ հազար օրտո-
ղոսմուզս սիւրիքսիւզ սիր, վէ հէր
վազըթմաս մէջըսիւր թազմիմաթը վեր-
մէյէ հազար օրաճողոց:

Եկեղեցւոյ Ամերիկայաբարձրն պիղծ յարշու
սանն շէքեայեթէրն, լնագապիւր միւրայ
վն տուգրույս բաժնի պիւր շէքեայեթ իւն,
պունն, պիւղծէ վարդիմանն մասնատ
պիւր շարէ եօգ տուր: Օրմուշ պիւթիւն
պիւր շէն իւղեքննէ եւնեւանն սեպէշմէք
լալում տեպիւ տիւր, վն Սիւնճէմէպիւր Ա.
մէրիկայաբարձրն, ուղղունուզ ատառ օ
լուննն իմպի ու հարաքաթիւրմըզտան
տուանը, հիւս իւրեկլէրէրն պիւր տեթ
նալունըզ միւրուր վարդիմէրն թէպիւն օ
լումնազ աղւ: իմոթ սապիւր իթմէտէն պաշ
ղա շարէ եօգ տուր ու:

— Եւս աս կուկերէտ Ֆրանսա, ին
նիտաբա տէփէթերի պէնիտան Նիւս
նիւ իմթիգամ Նարը օմաւ չ վե մէգքիւ
լքի տէփէթեր միաննէսիտե Թում
Նագգընտա կիզի պիր աճանամէ իմբու
լանմը օմանընա տայիր կէզէն թվա
թաւրարը պիւտիմիւիզ տիր Վիեննա
տո թապ ու նէչը օրունան Նու վէլ Ռը
րը լիպաւ ամ զաթթաւ մէգքիւր աճա
նամէ իի չու ամթիտքի վէճճ իւղէ խիւ
լոտա խոեր :

ի) Իծայեա ստաքիլի Ռոմանա տարա
ճաղ տըր : Բարաբոն հիւքսիւ լնան
Թրնտա պարտնան էյարթ լէր իյալե
եա իէչէձը, լարին մէգքիւր էյարթ
լէրտն հարը օլն լարիտաթ Բարա
հաղեթլէրին այիտ օյաճա, վէ միւ
սարիւն, ձնապլէրի սաղ զայորձա,
Ռոմա, իծայեա քայիթալիք օյնաւ
ճաղ տըր : Իծայեա զարա, մաւաղ
գաթ սուրեթտէ, նասը քի շնախոն
Միլանա վէ թիւրնտէ սաքին օյնա
տա տըր, էյարթ մէ տայիլէր լէ Ռո
մանա սաքի օյաճաղ տըր :

— Ժէնըրալ Նքիմ'նէֆիտէ պուլուն-
տուղու վազըթ, տիւնեատա պուլուն-
նան քեռօֆէյի հիւքիւմէթի ճիւհու-
րիյէ թարաֆկիւրէրի բուսապարը մէր-
գում իլէ միւնասպալթը տօսթանէտի
պուլունմուշար տըր : Արի յօգ հիւքիւ-
մէթի ճիւհուրիյէ թարաֆկիւրէրի միւթ-
թէֆիդէն պու կիւնէրտէ Նօմարատան
միւշարիլէյհ Ժէնըրալա պիր մէքիւն-
եազարազ, վազթի իլէ իթիկի վատ
լրի միւշարիլէյհ տէր խաթըր իթտիր
միշլէր, վէ տէյիլ եալընըր Վօնքարանի
տուղապարըն գանսարապուլըլըր թասա
հուպ իթմէմսիսի, իւլա Նքարեհտու
ճիւհուրիլէթ իհտաս իթմէք իշին պիւ-
թիւն գուվ վէթի իլ. ծոա գարըր կէլմէ
սիսի նասիհաթ իթմիշլէր տիր :

— Գրեվ տարիվ ֆինանսն մուսալ լի
լերնտէն ասքլօր Հիւպեննին, Սի
վասթաթօլուն մուհասերէսի հէկեա
մինոս, Բուսիա ասաքրիննին թէլ
ֆինալթը իւզլէրնէ գալմէ ալադըր րա

ԲՐԹՅՈՒՆ ԱԹԻՄԷՔԻ ՏԻԱՄԼԵԼԵՐԻՆԻ ԱԽԼ-
ԱԽՐԻՐԻՉ :

« 1865 նոյեմբեր 1 է, եանի թի-
ֆօ իլէթիսին Գուսիս օրոտուսուս
դուհուր ի թմարկի վազթէ աւելին, Սէ-
վասթարօուն մուհաֆազարն թայ-
սին օրունան 169,000 նէֆեր ասաքի-
տէն, եալընդ 30,000 նէֆերի սաղ-
դալըչ տըր. 76,000 նէֆերտէն զիեա-
տէ միճուրէ օլմուշար, 15,000 նէֆեր
եօլմուրիւթիւշ, 46,000 նէֆեր խա-
թա տիւշիւշլըր, վէ պոնլարն իյն-
տէն, 8,500 նէֆերի տիւշար օլտուգ-
լար խասթալըդտան դուրթուլամաերպ
վիֆաթ իյլէթլըր տիւր » :

— Մօնիթէօր ղազէթազընը, պիւ
տիտիկնէն նէզաբէն, Մ. Թրէսիէ, շք.
մնաթէթէր գումրաննէպարնա պիւ միւ
զէթէթէթի ու մու միւյէ իրապի ինէ, կիւն
տէ ղազ նէթէր գաւաքի նազի իտէպիլի
գոտու գաւաքը ղազէթիւն մալիմաճ քէսպ
իթմէթ իշիւն Հապրիլիէ նազըրընը, հէր
պիւ շք.մնաթէթէր գումրաննէպար նէզաթիւն
պիլիթի ղաւթէթի գօլիսիսի նոսպ ու թայ
նէն իտէճէկնէ պիւտիլիլի արիւ :

Ինչպե՞րի՞նք սեպարտիստ, Արեւա Նա-
գա Դանեաւար վերլի՞նքո՞ւ տիր, պապը լա-
րը՞ն զաննը՞նա, Նարոյնն հագնե՞լ ի՞նչ
նումայի՞մ սեպեօլլերո՞ւն տօյա՛նք, ին՞ի
խաղար, հնկհեամը՛նա Փ պիտո՞ն պո-
լա՛նն մամա՛նը զըմբը՛նա տո՛ճազա՛նսնե՛
արգո՛ւ իղճա՛ր ինչմիշ տիր, սայրերէրն
զաննը՞նա, Արեւա Նարո՛ւնն, Ս. Եմբիա
ի՞նչալն վէ Թրանա տե՛վեթէրի՛ պե՛-
նիտե՛ն ապտ օյո՛ւնաճա՛գ ի՞նչ ի՛նչա՛գ հա՛գ,
զընտա ի՞նչալն պալա՛ր Վիզթօր Էմա՛ն-
նու էլ ինչ իտե՛ճէք պի՛ր միա՛ք տա՛նէն
մար կէտե՛նալիք, զայնէ՛ր էլ զէ՛մ ի՞նչալնա՛թ
պա՛ր կէտե՛նալիք ոչ ի՛նչ ոչ

Մեռածի գին՝ Մեռի նամ գաղէթատա
չու արթիտէքի իշխարմէմիչ պիր վազա
օգուհմուչ տուր :

[illegible]

Արեւիմէնէն, Հիւսիսիման Օգիւս-
նոսանտառ տէ հշէթիք պիր պօրանա թու-
թու յարաթ, խորանու զոյգ իտէր, վի-
թու զիւրորդն վէ տգրեթմորն շխտեթիմ-
ան Օգիւսնասան էնիւթիքին տիւշեր
կէմիկն զարթման վէ թպլեթալարը սե-
րն տիւթքերի բարապանմը, վէ տիւմ-
նի սազաթմանըջ օյան պիր կէմի իկ-
պիր օյ զտար տէնիկն իւզէրնտ
Փուր յի նոտա թու թու լու գտան սան-
լա, նիհայէթ իւշէմը չափ աշուրը . .
լաթին կէմի պիր մթման գանալ իւզէ-

թե՛ն, օժիւր ու ր․ պէնդորէ թայիլՖէլեր վէ
 թապաթը քէսիլմիշ օրան գարթան կիւճ
 հաւ իլէ սանտալա ամբոյրլըսը․ Օյ կիճէ
 զեֆիր դարանիթէ խոխ, ներէյն կիճտիլը
 լերին պիլմէեն մերգու ման պարագէ-
 տիկը շաֆաթ վագֆիլ կիւզէ պիլ լե-
 մանա եկէիլըրէր․ Քուշոր իւտաա օլ-
 տու ք զանը իլէ քարաւա չեգարար, վէ
 օրատապի ագ րահաթլանմագ իսթէրլը
 Պիր խաթմ սոնրա, ինսան եեյնիճի եա-
 պանիլթ մերգուլմարլն էվրաֆըր գու-
 խաթուպ, քէնտիլէրիւն էսիր իտէրլըր Մէր-
 ու ման վահշի ատամյար, թայիլֆալար-
 տան օն պիր նէֆէրիկի իշլէրիւնտ գար-
 թան տախի պուլւնտու դու․ հալտէ, պի-
 րիպիր իսթիլնէ եերլըր․ սոն գալան իւշ
 նէ՛Ֆէր թայիլՖէլէր վահշիլէրին էյնտոն
 կիւճ իլէ գուրթուալիլըրլը տիւր, Լա-
 զըն նէ՛ հալտէ գուրթուլըրլըսը․․․․
 Պուշլորտան պիրիսի օրան ժօրթ Սամա-
 գաւրն պիր դօրու թէրթիլ քէսիլմիշ, վէ
 պիր կէօգիւ չեգարրլմը իտի․ Տիկէր իքի
 րէֆիդի տիւս պիլ թիւն թագաթման
 քէսիլմիշ պիր հալտէ պուլւնտագտաիլ-
 տիկէր, իշպու Ֆիրար իտէնլըր, Ճէգե-
 լեյն թէնհա պիր մահշլլին կիտիպ,
 իլէ օնուլմուշ տագմտան եարլը պիր
 շիլէրլոն րարալանմագտան իսէ, քէօգե
 պլուրլը թէսմիլէ օլւնան պիր նէվ պա-
 լոգարա եեմ կիճմէյի տահա էվես սա-
 եարաք, մէգքիւր սանտալա պիլնէրլը
 վէ եօլա չըգարլըր, Պախմլարընտան,
 պիրիպիրիւն դայէթ եազըն պիր թա-
 գըմ քիւչէք ատա էօնիւնտէ պու-
 լունուլար, Պուշլար պիր մահշլլուն
 տիկէր պիր մահշլլէ կէշէրէք, արգա
 տաշլըսը թէլէ՛Ֆ օրան մահշլլուն միւմ-
 քին օրտու դու գատար երտալանըսար
 նիհայէթ ժօրթ Սամագանըն իքի րէ՛Ֆե-
 դի, թագաթլարը քէսիլրէք էօլիւրլը․
 Մէրգում պու սանտալան իւզէրիւնտ,
 սագաթ, մէյնուս վէ եալընդ գալըր ի-
 ստէ, Ճէսուրլու դու էլտէն պրոտաք-
 մագ, վէ իշի քէօթիլ տոնտոյնը քիւ-
 չիւճիւք ստալարա սոգու չէրէր․ եէ-
 նիսէն գուլվէթ ալմագ իշին պագն
 մէգքիւր ատալարա չեգար, վէ միտիա
 իսթիլրիտնա կիպի շէյլէր վէ՛ք՝ օքէր իլէ
 գարնիւր տօնուրուր, Լաքին կիւնիւն
 պիրիւնտէ ին սոն Ճէգիլէնէ կիճտիլիւնտէ
 էօնիւնտէ Օգլանուստան մուտա պիր շէյ
 կէօրմէգ․

Օր վաղը լծ միտի ընթաց տեսնա կես
 բնութիւնը պիտ ասար ու լծ համար ին
 պիտ սուր ետ պահապար Գուտար
 ձեռնառն կէթիքը իջն պիտ սնն շա
 լընը, պատէ հու լծը պարսնի եօծն լա
 ղա պահար Գուտար Գաղապէտ
 բնութիւնը շատ լծիտն պիտ գըրեա
 աթըրը Մեղու մ տնիգտն եօծն լա
 լծիք լծիտն մի մըն ուտն լա
 լընը, գարսնը իջն լծիտն տաղու լ
 լընը կիծ մէկ գարս լծիք Տաղն
 պիտիտն լծիտն լա պար լըն
 պիտ շատն կէնը, վէ ետիտն վա
 շնըն լծիտն աւընըն իտն, լծընըն
 լա լընըն կիտն Գուտար լա տն մուտն
 լա լընըն, վէ լա լա կէն պիտ եօ
 լա լընըն, կէն լա լընըն օրնապարսն
 լա լընըն

Նրկայել, ձեռնալը-հաղդ, քեհտու
 Դպրութիւնին միւքեափաթընը վերիւր
 Պրնիւրձէ ֆեւաքէթլէր մերզումանպա
 շրնտան կ'շախրտէն սօնրա, աեաղլըրը

ողլու արապաճըլարը իւր պէյկերնէրի պէյկերնէրի թօթաճըլար , վի Փրկիչ պիշարեկեանը իւրն Չատիկ կիւնէրինտէ քէնտի մարիթէթիւրիւ պիւր չէյ ալը- նարադ իհտա զըլնմասընը արգու վէ նիլէթ իյլէմիշլըր տիւր քի , պիւզտէ մա մէմուռնիյէ իհապը իհրասընա պաղա- ճաղըլ :

Վէ պիւրտէ էլվէլտէն պիւրտ պիւր ատէթէրի վար իմիւ . չէյլէ քի , Վուժ- բարուտա Մայր եկեղեցիտէ արապա չէքլնտէ պիւր գանտիլ պուլնտու- ղուտան , մաճ պէ մաճ էնապիճա 15էր ղըլ վէրըլէր իմիւ , վէ սէվապըրնա եաղըլըր իմիւ իսէտէ , պիւր վաղըթտան պիւրտ հէրնասըլ իսէ մէղքիւր մաճիյէ քիսիլտիկիւնտէ , գանտիլտէն եաղ տա- իսի քէսիլտի օլմալիւ , տարիլ պիւրտէն պիւր իւր , թէքրարէն մէղքիւր քիլիսէ աւաղեկեցիլն իհտա իտիւրէք եաղտըր- մաեա պաղաճըլար տըր :

Չօգ տէֆա սէյլէմիշլի տիւր , էհա- լիմիւ հէմ տիւրտըր տըր , հէմ ֆուգա- րաբուրլըրտի , վէ հէմտէ էհէի սախա- վէթտի , լաքին էմիլիէթ իսթէր պիւր , սէմէրէ իսթէր իքի , վէ իլթիֆաթ իս- թէր իւլ . տիմէք տիւր քի , քէլէ քէլ- լէրտէ տէյի լիէլէքքի իտիլէր , թաղա- րաթըր տէյիլ էհալիսէ , իլլա քէնտի էհէլիէթալիլէքքիլնտէ արամալը տըր- լար :

ԱԳԱՊԱՆԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նասըլ քի պիւրտիւր իտիւր , մէղ- քիւր վարժարան չօճուղարընտան էհէի նէֆէրինտէն ղիեատէսիւն , սայէյի հա- միյլէթքեարանտա պիւր ֆիսթման եա- բըլըլալ , պիւր չիֆթ չօրապ , պիւր մէն- տիլ վէ պիւրտէ թարադ իհտա գըլըն- միւ , վէ Աւազ հիւղաբթի կիւնիւ քեաֆ- ֆէյի շալիկաւան պիւրլէքաի օլուղու հալտէ , մէթէկպտէն քիլիսէյէ կիլթիւ- լէր վէ քիլիսէտէն թէքրարէն մէթէ- պէ կէլէրէք , իքի սաաթ գաւար էյ- լէնտիքտէն սնորա խանէլըրիէ տիւն- միւշլըր , վէ Չատիկիւն իւլիւնիւ կիւ- նիւ սաաղաճըր էիւնէ մէթէկպէ կէլէ- ճէքըր տիւր :

Մէթէկպի մէղպուր խանապալուհի հանրմարընտան Չրպըրգեան Ագապի հանրմիւ , մէղքիւր ֆիսթմանը պիւր- լիպ րըօլա իտիլիւնէյէ դատար , տիւրթ կիւն պիւր տիւրիլ կէլիպ չուլըլմար տողըրտա աշուրի մէթէկպէ ֆուղարա- բըլըլըլիլէն պիւր տէլիլ սայըլըլ , վէ սայըրնա թէլէքքիւրէ շաեան պուլնտ- միւշ տուր :

Սայէյի համիլիլթքեարանտա մէթ- թէկպի մէղպուր կիւնտէն կիւնէ իլըրու- լէմէքտէ , վէ իլըրուսի իլին պիւրիւք իւմիւ վիւրմէքտէտիւր , ղիւր համիլիլ- թէ հիմիլթ պուլնտա ղէվաթը խայր- խահանըն սաեըր արթուրդնա , տիւր- լըրիլն տալի չէվդ ու ղայլիլթի արթ- մաղաւ տըր . նասըլքի պու տէֆա Ապ- րօ Սահալ էֆէնտի հաղըթէրի տալի պիւր ֆաղըրէ չօճուղա պաղապան օլմաղ- լըրա հիմիլթ պուլնտաղա , թէլէք- քիւր ու իֆթիլարըմըլը մուհիպ օլ- միւշ տուր :

ՊԵՏԻԿԱՆ ԵՆ ՕՐԹԱԳԻԼ

Խաղաղիւր

Մաքրուհեան վարժարանի նկատմամբ դեռ մտա օրերու մէջ Պէշիկթաշի Հայ հասարա- կութիւնը երկու մասի բաժնուելով բաւա- կան զբաղած ըլլալով զիտէք , թողունք ու- րիմի թաեւրական մասին մասնագիտով մը անդամաց կողմէն (ի բայ առեալ Պէշիկէ- ֆէնտի Մագսուտեան) տեղի ունեցած ան- յարմար անցիկ կրկնութիւնը (1) եւ դո՛ւ ըր-

(1) Օրթագիւղի Բարեւէր ընկերութիւնը մա- նածողով խորհրդաց եւ կարգադրութեան խոր- հըրդակից չէր երբեք , եւ մինչեւ իսկ եղած յայ- տարարութիւնները առանց ընկերութեան գիտու- թեան եղած են :

լանք վերահաստատուած խաղաղութեան վը- բայ ի շնորհ խառն ժողովոյ կողմանէ դրկե- ուած Յանձնագիրով , եւ քննեք միայն թէ Յանձնագիրով ըստ օրինի եւ ըստ ի- րաւանց գործէ՞ց այս պարագային մէջ :

Ըստ մեզ Յանձնագիրով քննութիւնը թերի էր , որովհետեւ Օրթագիւղացւոց անձ- նատիրութիւնը վերաւորիէ ետքը , կրցաւ Պէշիկթաշի յուլիսները հանդարտեցնել :

Որ ատիւններու , ո՞ր դատաստանաւանց մէջ տեւեաւած ու լուսած է- առանց դա- տելու մէկը դատապարտել , եւ այդպիսի դատաւորներ մարդկութեան առջեւ դա- տապարտել մը աւելի դատապարտեալ չեն համարիր , ինչ առեւ իրաւանց հակառակ վճիռ մը կարտաքերեն . իւթիւնեան էֆէն- տին Մաքրուհեան վարժարանի կամ որ նոյն- նին է անոր անօրինութեանը դէմ հինաւեւրց հակառակութեան ողբով զրգոտած հրնար- եալ նամակ մը կը հրատարակէ , (որովհե- տեւ Յանձնագիրով նամակագիրը չիտար- ցուց , չիմտեսց , եւ քանի որ իւթիւնեան էֆէնտի միտն դատին փաստաբանութիւ- նը կը վարէ , անհաւանական չէ նամակը իւր հնարումը ըլլալ) դեր . խորէն սրբա- ղան կը հրատարկէ . Պէշիկթաշի Հայ հասա- րակութիւնը կալիկոմի , խառն ժողովը Յանձ- նագիրով մը կը փութացնէ , որ նոր դատի նստելով քննութեանց կրցալի . Յանձնա- գիրով երկու կողմանց պալատութիւննե- րը կը մեղմանէ , իրաւունքները կը շոյէ , եւ որովհետեւ դատախիժը օտարին կու- տայ , այսինքն Օրթագիւղի Բարեւէր ընկե- րութեան իբրեւ բացարձակ չարժանիք խո- րովութեան հանդիսանելով դայն , բնա- կանաբար կը պարտաւորէ Բարեւէր ընկե- րութիւնը իւր հերքումը հրատարակել եւ իւր անձնապիւրութեան դէմ եղած յանդի- իւր վճռոյն դէմ բողոքել :

Յանձնագիրով չորս կէտ միայն կեն- թարիէ , չորս կէտերէն մէկը միայն Բարե- վէր ընկերութեան կը վերաբերի : Երբ Յանձ- նագիրով տեղեկագիրը կըսէ , « Վերջա- յէս երրորդ կէտը որ թատրերգութեան « հետ ծիծաղալարժեք երգ ու կատակերու- ճիւր խառնուած ըլլալը կըսէր , եւ որուն « իւթիւնեան էֆէնտի ժողովոյ՞ ներքե- « յայտնուած երգը աւելի վարեւորութիւն « եւ տար քննութեան առնուելով հակեց- « ուեցաւ թէ այն երգը ոչ թէ վարժարա- « նին տալը երգիւն է , այլ Օրթագիւղէն « եկած դերասանները , որ եւ իրենք բե- « ռեր էին հետերին , ու զատ զատ անո- « յն մէջ տղայոց բերանը տարածուել էին . « Յանձնագիրով ցաւալի դատա այնպիսի « երգիւր վարժարանի մէջ տուած ներկա- « յայտն միջոցին երգուիլը , թէ եւ որ- « ղայոց կողմէն եղած չէր ներկայացու- « թէ եւ դրեթէ այն իրիկուն Օրթագիւղի « զերասանաց վարձեալ կրնար համարու- « թաւորարեալ , եւ աւելի ցաւալին այն « է որ եկած ծանուցման մէջ ալ յիշատակ- « եւած ըլլալով իրիւ տնտեսութեան գի- « տութեամբ պատրաստուած ու երգուած « կը կարծուի , մինչեւ խորէն սրբաղան « յայտնեց թէ՛ ինչ եւ ոչ իսկ կարգացած « է եղեր առաջուց այն երգը , տարակոյս « չկայ որ եթէ կարգացած ըլլար չիպիտի « ներքեր որ երգուի : »

Այս հատուածը մէջ բերելէ ետեւ ահա- ւասիկ մեր ըսելիքները . իւթիւնեան էֆէն- տին կը գանգատի երգէն իբր անվայել , Յանձնագիրով ալ կը վաւերացնէ . իւթիւ- ճեան էֆէնտին աւելի լաւ կընէր եթէ հը- րատարակէր զայն , տարակոյս չկայ որ ող- ջամիտ հասարակութեան կարծիքը ամենէն մեծ դատաւորն է . իւթիւնեան էֆէնտին այն երգը բարոյականի գէմ է կըսէ եւ լիտի ածականը կուտայ անոր . շատ կը սխալի- կերեալ որ իւր արտաբերութիւնը դատաւոր- թեանը հետ խառնուել է եւ ամէն բանի սեւ գոյն տալ կուղէ . այնպիսի երգ մը բա- րոյականի դէմ չէ . եւ բարոյականի դէմ չեղած բանի մը լիտի չգրնար ըսելով , այն երգին յաւկուլութիւնը ծիծաղալարժեքութիւնն է . Օրթագիւղ ինչ տարիլ ի վեր երբեմն դպրոցներու եւ հիմայ ալ մասնաւոր թատ- րոնի մը մէջ Բարեւէր ընկերութեան ներ- կայացուցած ողբերգութիւնները , կատա- կերգութիւնները , եւ երգախառն գաւա- նները անհարապական կողմ մը չունին , եւ ու- հա առանց կարգէն է նստել այս երգը , այն որ ուրիշ բան չէ , բայց եթէ չարագանց հար- քուել մը տանջուող բերտնշանուած մը դի- րը . ինչ դարմանալի բան է որ այսպիսի դարձ- կիւր մը Օրթագիւղի մէջ շատ մը պատուա- ւոր ընտանեաց ներկայութեամբ մէկ քա- նի անգամ երգուելով անհարապականութեան տպաւորութիւն չնկր եւ դրացի թաղի մը

մէջ մէկ անգամ միայն երգուելով այս առ- տիճանի կարեւորութիւնն առած անբարոյա- կանութեան տպաւորութիւն մը կընէ :

Հոս իւթիւնեան էֆէնտին անխորհրդա- բար ինքզինքը այնպիսի զիւրքի մը մէջ կը նստէ որ իրաւացի դատաւորութեան մը տեղի կուտայ . վասն զի իրեն պիտի հարցնենք թէ , բարոյականութիւնը Օրթագիւղի հա- տարակութեան մէջ նստա՞ց մտա՞ց գտած է , եւ կամ Պէշիկթաշի Հայ հասարակութիւնը աւելի՞ հակամտ է անբարոյականութեան . կարծեմք իւթիւնեան էֆէնտին ոչ մէկը կըր- նայ ըսել եւ ոչ միւսը :

Տեղեկագիրը կըսէ թէ « Օրթագիւղի դե- րասանները են . » Օրթագիւղի դերասան չի կայ այլ Բարեւէր ընկերութիւն մը . կերե- լայ թէ Յանձնագիրով դերասան բառին նշանակութիւնը չէ ըմբռնած եւ ոչ հետա- քըլըրի եղած է Բարեւէր ընկերութիւնը ճանչնալու , եթէ դերասան բառը աղէկ ըմ- բռնած ըլլար Տեղեկագիրին մէջ դերասան բառը գործածելու չէր . վասն զի անհա- կան շահու համար ներկայացուած առողին դերասան կրուի . եթէ այս այսպէս չէ ու- րեմն Աղբիւն մէջ շատ շատ դերասաններ ունինք . եւ նոյն իսկ ազնուական ընտանե- աց աղջկանց ուսման համար ալ դերասա- նուհի պիտի ըսենք , որոնք պարզեաբար խառնեան եւ կամ ուրիշ առթիւ ներկայա- ցումներ տուած են . նոյնպէս Յանձնագի- րով եթէ ճանչնալ ուղեր Բարեւէր ընկե- րութիւնը պիտի համոզուէր թէ որքան ալ դերասանութիւնը պարկեշտ եւ պատուաւոր արհեստ մ'է . սակայն Բարեւէր ընկերու- թիւնը կազմող անձնուր երիտասարդաց իւրաքանչիւր ոք առեւտրոյ եւ զանազան պաշտօններու մէջ իրենց համար առանձին չործ եւ զբաղմունքներ ունենալով դերա- սանական արհեստին հետեւելու կարօտու- թիւն չունին , հապա թատերական ներկայա- ցումները դոյնացած արդիւնք . օգտակար նպատակներու . գործածելու միջոցով մ'ե- ղած են :

Տեղեկագիրը կըսէ թէ . « Թե եւ գրեթէ « այն գիշերը Օրթագիւղի դերասանաց « վարձեալ կրնաւ հաւաքուիլ : » « մը . » Այս ամենէն աւելի ծանր հակա- տութիւն . ուստի կը խնդրենք Մաքրուհեան Տնօրնութեան որ Բարեւէր ընկերութեան հետ ըրած վարձու պայմանները հրատարա- կել բարեհաճի . . . արդեօք երբ արդարու- թիւն մը կը գեղծուի , ինչպէս անտարբեր կը կենայ , եւ ինչ կը նշանակէ այս մասին դեր . խորէն սրբաղանի լուսթիւնը . . . :

Գեր . խորէն սրբաղան երգ կարգացած չէ եւ եթէ կարգար չպիտի ներքեր որ եր- գուի : Իրաւացի է այս խնդրը , Գեր . խո- րէն սրբաղան չնեղի անոչ չա , բայց իբրեւ ախարհական դատելով անբարոյական չը- լալը կը խոստովանի անտարակոյս , ուստի դեր . խորէն սրբաղանի Բարեւէր ընկերու- թեան վրայ ըրած վստահութեան մէջ չէ սխալած :

Երբ աղբիւն մէջ շատ անգամ դժբաղ- դարար անձնուր ընկերութիւնը եւ ան- հատը նախատինքով կը վարձատրուին , Բա- րեւէր ընկերութիւնը երախտապարտ է Օր- թագիւղի բարեւոր Հայ հասարակութեան որմէ երբեք նախատինք տեսած չէ . Պէշիկ- թաշի Հայ հասարակութիւնէն ցաւալի փո- խարխուլութիւն մը կընդունէ . բայց չցաւար , ինչո՞ւ , վասն զի Բարեւէր ընկերութիւնը Պէշիկթաշի փոխտրիւնութիւն մը չէր սպա- սեր . եթէ երկու ամէն աւելի անխորժ օղ- ղայոց թատերական կրթութեանց ծանրու- թիւնը յանձն առաւ . եթէ գիշեր տանի ձը- մեռային ցնխոտ ծանրանիւր երթեւեկեց , մա- նաւանդ իւր թատերական զբաղմանց առեւ- ժամանակ մ'ալ գողնալով Պէշիկթաշի դո- հեց , իւր փափաքն ու իւր սկզբունքն է բարեք ընել այսինքն իւր աշխատութեամբ նպաստ մը հայթայթել Մաքրուհեան վար- ժարանի աղքատիկ տղայոց . Բարեւէր ըն- կերութիւնը թաղի տարբերութիւն չնկա- տել եւ ուր որ կարօտ Հայ մը տեսնէ , ըստ իւր կարի չղանար ձեռնուտութիւնը . Բա- րեւէր ընկերութեան այս նպատակը քաջ ծանօթ է գեր . խորէն սրբաղանին , եւ կար- ծեմք Բարեւէր ընկերութեան միջոցով ու- թեամբ գրիթէ տան հազար դուրուշի դու- մար մը հայթայթուեցաւ . Մաքրուհեան վար- ժարանին :

Բարեւէր ընկերութիւնը չէր գանգատի Տեղեկագիրը մը եւ կամ իւթիւնեանի մը դէմ , եթէ ապրիստութիւն մը տեսած ըլլար , բայց քանի որ իւր անհատարարութեանը դէմ յարձակումներ կ'ուան , իրաւամբ կը բողոքէ առ խառն ժողովն եւ որուն ուշադրութիւն

նը կը հրաւիրէ իրեն դէմ եղած անիրաւ յարձակմանը վրայ :

Կարճ խօսքով մ'ալ ձեր մէկ սխալն ուղ- դենք « Թալիկի ոմն » , թէ Բարեւէր ընկե- րութեան երգած երգը Արգաղարի մէջ եր- գուած չէ :

... Խաղաղապետ , յուսալով որ չէք դը- րանար չնորհել ձեր ընտիր Մանգուլի մէջ անկիւն մը մեր արդար բողոքագրոյն . մը- նամը միշտ երախտապարգ :

1869 ապրիլ 18 (ԳԻԻ) Բարեւէր ընկերու- թեան Միջագիւղի

Օրթագիւղի

Խաղաղիւր

Մանգուլի օրաթերթի 903 թիւին մէջ Բերայի քարոզիչ Ամբրոսիոս վարդապետին մէկ նամակը կարդացի , ուր զիս դարձեալ զրպարտիչ կանուանէ , որու կը փութամ համառօտիւ պատասխանել :

Իս Նըշանի կը ընակիմ եւ Պոսեցի եմ , արհեստս օսկերիչ , փառեալ ընտանիքին աղ- զական :

Տէր Մատթէոս Առեցի է , ընակու- թիւնը Բերա , կարդաւ քահանայ , եւ վը- նասեալ ընտանիքին օտար :

Ամբրոսիոս վարդապետը Բերայի քարո- ղիչ , Տէր Մատթէոսի ընակութեանը թաղա- փից , կարդաւ ստորաբաժանեալ քահանայ , Բերայի խոհմաղարդ կոչած քննիչները նոյն- պէս նսեւ ամբատանելոյն կարգակից :

Այս պարագաներէն դատ , Տէր Մատթէ- ոս քահանայն այսօր դատ . խորհրդոյ վըճ- ուով այս խնդրոյն համար իրօք հիւանդա- նոցը բանտարկեալ է :

Հիմա ընթերցողաց կը հարցնեմ թէ , ա- սանկ պարագայի մը տակ ե՞ս եմ զրպարտի- չը թէ Ամբրոսիոս վարդապետը :

Ես երբեք չա՛մ մը չեմ կրնար ունենալ իմ երեւակայութեանս ասանկ հարգ մը քա- տեղծելու եւ իմ ազգականիս անունը ա- սանկ զարագայով մը բերանս առնելու եւ ոչ ալ ասանկ անցեալ ունիմ :

Բայց եկեղեցական դատուն մէջ ասանկ անբարոյական քահանաներ եւ ասանց պաշտ- պան դարձեալ եկեղեցականներ խլատ շատ տեսնուած է : որոց օրինակը կրնամ ցուցը- նել Բերայի մէջ :

Ուստի այս համառօտ բացատրութիւնը տալով քո՛ն կըլլամ այս անգամ , եւ կըս- պանեմ որ Ամբրոսիոս վարդապետ՝ ըստ ու- ճանքի , կըսէ , (թէպէտ հիւանդանոցի մէջ մինչեւ այսօր բանտարկեալ է) իր եկեղե- ցական պարտաւորութիւնը ի գործ դնելով ժամ յառաջ յիշեալ քահանային արգար կամ անարդար ըլլալուն վճիռը հրատարակել տայ , որու մէջ հարկաւ պիտի տեսնուի կամ Ամբ- րոսիոս վարդապետին , եւ կամ իմ զրպար- տիչ ըլլալս :

1869 ապրիլ 17 Նըշանը .

Միւս .

Օնանի Գ . Գրեմեան .

— Հիսարի հրկիւղեց նպատառներուն ցանկը եւ բաշխման եղանակը պարու- նակող , տնտեսական խորհրդոյն առ աղ- զային վարութիւն տուած տեղեկա- գիրը այսօր ուշ առեւ Պատրիարքարա- նէն մեղ հասած ըլլալուն համար՝ հրա- տարակութիւնը յաղորդ . թուոյն թողու- ցինք :

Այս առթիւ պարտք կը համարենք ազգ . դիւանատան դիտողութիւն ընել թէ՛ շատ լաւ կընեն եթէ՛ այդ տեսակ տեղեկագիրները օր մ'առաւ զրկելու ջանան . որ Ազգը օրին կարենայ կար- դալ անոնք :

— Ծեռնա զուգեթաւը թաղապետին չու ամբիւրեղի սէ հիւնեալ թաղապետը զա պիւրիլիմիշ տիւր :

Լրագրոյս վերջին երեսին մէջ Թ . Սահմանադրական օրէնք զլուսն վերջե- լը , « հապա երբոր այս ինչ պաշտօնեալը կարող չըլլան գործադրել օրէնք » ըս- ուելու տեղ , կըլլան ըսուած է . եւ նոյն երեսը ժիլ գլուխին տասներորդ տողը գտնուած բա՛ն բառը ըրնի կարգացուե- լու է . Գրեմեալ լրագրոյս երկրորդ եւ յետագ երկրորդ սիւնին տասնութնորդ տողը « եւ ոչ ալ ըստ մի » ըսուածը եւ ոչ ուրիշ օտար մը պիտի ըլլայ :

— Պու կիւնէրու Գաթուլիքի խա- թախանիսի Ս . Յաղոբատ միւթէպէր ֆամիլիատան օլուպ , կէչէն սէն աղ- լընա խիֆիլթ կէթիլիլ օլան պիւր տէ- լիգանը վէֆաթ խուր իսէտէ , մերգու- մուն վալիսէսի , պիւրատէրի վէ հէմի- լըլըր վար իքէն , հիչ պիւրիսէ խա- պիւր վիթիլմէքիլիլ տէֆն խուրիլ , վէ զան խուրիլ քի հալէա ղէվալըլարըն խապէրի եօգ իմիւ :

Պէյոլլուտա վէֆաթ իտէն պիւր

